

SUMMARY

Istria - the Mirror Reflecting the Images of the Historic Reality Throughout Time

by Rhea Ivanuš

The History Museum of Istria presented its project entitled "The Two Millennia of Letters on the Istrian Soil" in the Croatian History Museum in Zagreb. The objective of the exhibition was to acquaint Croatian general public with the multicultural tradition, the two millennia of literacy, and with the historic facts about the Istrian peninsula.

OKVIR ZA OBITELJSKU SLIKU

Marinko Petrić

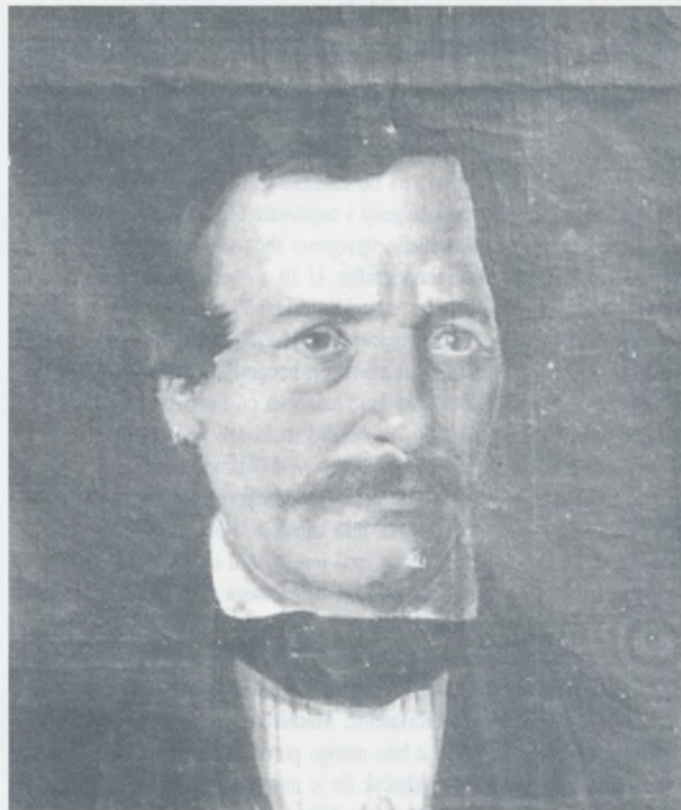
Centar za zaštitu kulturne baštine otoka Hvara
Hvar

d 15. srpnja do 20. kolovoza 1994. Centar za zaštitu kulturne baštine otoka Hvara priredio je u svojoj galeriji "Arsenal" u Hvaru izložbu slika "Okvir za obiteljsku sliku - kroz slikovnu baštinu 16.-20. stoljeća iz hrvatskih obiteljskih zbirki". Izložbom je predstavljeno

tridesetak slika iz hrvatskih privatnih zbirki, od ikona na drvu i ulja na platnu iz 15./16. stoljeća do oleografija i litografija s kraja prošlog i početka ovog stoljeća. Izložba je bila popraćena kratkim uvodnim tekstom na dvolistu i katalogom.

Želja organizatora izložbe je bila da se što bolje istraži, te stručnjacima i javnosti predstavi ovaj slabo poznati i pomalo zapušteni likovni korpus

Portret Tome Fija, oko 1860. godine, ulje na platnu, obitelj Šime Fija
Snimio: Zdravko Fističić

hrvatske kulturne baštine, zatim da se skicira panorama likovnog ukusa Hvarana u prošlosti i potaknu pitanja stručne obrade, podrijetla i smjerova imigracije ovih umjetnina, te posebno da se potakne akcija restauracije vrijednih slika.

Stariji slikovni fond Hvara koji se nalazi u obiteljskom, privatnom vlasništvu, drugi je po brojnosti i važnosti, iza fundusa slika u crkvenom vlasništvu a ispred onoga skromnoga u državnom vlasništvu. Iako ne raspoložemo preciznim podacima, okvirno možemo kazati da se u privatnom vlasništvu nalazi oko 30 posto od ukupnog fonda starijih slika (od 16. do 20. stoljeća) na području grada Hvara. To je, međutim, najmanje istražen i

najslabije dokumentiran fond. Restauracije slika su rijetke (neka vrhunska djela su u katastrofalnom stanju) pa se nameće potreba bitne sanacije vrijednijih djela. Ovaj fond je najizloženiji otuđivanju i prodaji pa je stoga potrebno utvrditi i dokumentirati njegovo stanje.

Iako je izložbom obuhvaćen mali broj slika (tako da ne možemo govoriti o cjelovitom, pa možda ni o uzornom presjeku slikovnog fonda u vlasništvu hvarskih obitelji - premda su se organizatori trudili da podastru što širi kvalitativni raspon slika i što širi socijalni i kulturni raspon imalaca tih umjetnina), ona ipak potiče na likovnu i socijalno-kulturnu prosudbu hrvatske obiteljske likovne baštine u cjelini.

Gotovo je potpuno nepoznata povijest ovih umjetnina, način kako su slike stjecane, osobito one iz razdoblja 16.-19. stoljeća. To što, s jedne strane, nema pisanih izvora o nabavi slika a, s druge strane, često fantastična porodična predaja o njihovu podrijetlu stvaraju nam teško premostivu prazninu između autora i vlasnika slika. Tu nam, na žalost, ne pomaže ni nekoliko oskudnih podataka o umjetničkim slikama koje se spominju u opisima starih hvarskih kuća (primjerice, porodice Hektorović, Bartučević, Bertić u 17. st.), jer su opisi slika vrlo općeniti, a imovinska povijest i sudbina mnogih porodica posve nepoznata.

Zamjetna je visoka kvaliteta slika, pogotovo onih iz razdoblja 16. i 17. stoljeća, gdje susrećemo djela iz radionica ili kruga vrhunskih talijanskih slikara poput Tintoretta i Bassana. Međutim, žanrovski raspon slika u cjelini je skroman, prevladavaju uglavnom slike s religioznom tematikom - pejzaži, primjerice, likovni interes Hvarana tek u drugoj polovici 19. stoljeća. Ikonice s prikazom Bogorodice i Krista, izrađene po istočnjačkoj tradiciji (od kretske-italske škole iz 16. st., pa do crnomorskih ikona iz 19. st.), predstavljale su, izgleda, najomiljeniji i najštovaniji tip obiteljske kućne slike u razdoblju od 15. do 19. stoljeća, vjerojatno zbog svojih intimnih dimenzija, te sažete i jasne religiozne ikonografije. U 19. stoljeću, pod utjecajem novoga kršćanskog senzibiliteta, te osobito nakon Prvog vatikanskog sabora, dominira pak dopadljiva i sladunjava religiozna slika, s prestižnom varijantom ozvučene kutije s prikazom Svete obitelji u neogotičkoj arhitekturi, koje su nabavljene iz Austrije. Izbor slika koje nalazimo po hvarskim privatnim kućama pokazuje da od 16. do 20. stoljeća na Hvaru nije postojalo zahtjevnijeg interesa glede likovnih djela - ne nalazimo ni jednog ambicioznijeg skupljača, niti jedne probranije zbirke likovnih djela. Slike su najčešće stjecane bilo nasljedstvom, bilo kupnjom, i to ponajviše bez estetskih i likovnih kriterija. Stoga ovaj fond više u cjelini oslikava tradicionalnu kulturu stanovanja i tradicionalnu ulogu slike (ponajprije njezinu religioznu funkciju) u opremljenosti hvarske kuće u prošlosti negoli likovnu kulturu i likovne ambicije njihovih vlasnika. Iako, dakle, nije postojalo obiteljskih zbirki s bogatijim fondom slika (zbirdkama uvjetno možemo nazvati samo umjetničku baštinu porodica Kasandrić, Machiedo i Božić), specifično je i znakovito za ovu sredinu da je bilo mnogo porodica koje su baštinile bar po jednu sliku. To upućuje na zaključak da je mnogo prije 19. stoljeća kada je slika postala dostupnija i dobila širu publiku, na Hvaru ona već dopirala do širih društvenih slojeva, odnosno da su prije uobičajenog građanskog razdoblja u Europi slike na Hvaru bile uljudbena i kulturna potreba.

Stoga, koliko god da je ovaj slikovni fond skroman po broju, kvaliteti i estetskom rasponu, on je i te kako važan dio likovne baštine Hvara, ne samo što svojim koliko-toliko slobodnijim žanrovskim i estetskim rasponom upotpunjuje i obogaćuje glavni, crkveni korpus hvarske likovne baštine, već osobito zato što najneposrednije oslikava svijest, osobnost i doseg nekadašnjega Hvaranina kao pojedinca u svijetu likovnih djela, a današnjeg nasljednika tih djela kao dobrog ili pak lošeg čuvara vlastite obiteljske baštine.

SUMMARY

A Frame for the Family Portrait

by Marinko Petrić

In the desire to explore and present to the specialists, as well as to the general public, the sphere of the Croatian art heritage which had remained rather obscure, to sketch the outlines of the Croatian taste in the arts throughout history, and particularly in the desire to give a boost to the action of the restoration of valuable paintings, the Centre for the Protection of the Cultural Heritage of the Island of Hvar opened in its "Arsenal" gallery the exhibition entitled "A Frame for the Family Portrait - a Stroll Through the Art Heritage from the 16 to the 20 Century in the Hvar Family Collections".

In spite of their holding the second place, right after the ecclesiastical collections, in the terms of quantity and the quality of the paintings they contain, the private collections remain the least explored and documented heritage of the island of Hvar.

Moreover, the works of art in the possession of private collections are particularly vulnerable to theft and illegal traffic, and in view of these dangers the author recommends the immediate commencement of the action of examining and documenting their present situation.